Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U100765

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 03-10-2023

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мельник Тетяна Володимирівна

2. Tetiana Melnyk

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 034

Назва наукової спеціальності: Культурологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 27969 Теорія та історія культури

Дата захисту: 08-11-2023

Спеціальність за освітою: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 2351

Повне найменування юридичної особи: Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України

Код за ЄДРПОУ: 26167849

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, буд. 18-д, Київ, 01133, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія мистецтв України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України

Код за ЄДРПОУ: 26167849

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, буд. 18-д, Київ, 01133, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія мистецтв України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 13.11.21.15, 13.11.28.21, 18.09.09

Тема дисертації:

1. ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗІВ ЧОЛОВІЧОГО ТА ЖІНОЧОГО У ВІЗУАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ. ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

2. Transformation of male and female images in the visual culture of Ukraine during the period of Independence. Gender aspect.

Реферат/анотація:

1. Науковою проблемою представленої дисертації є дослідження динаміки змін у репрезентаціях гендерної ідентичності через художнє осмислення «чоловічого» та «жіночого» у візуальних мистецтвах України після набуття незалежності, тобто упродовж трьох останніх десятиліть, з урахуванням оновлення етико-естетичних, соціокультурних, політичних, економічних стратегій на тлі технологічних інновацій. Період незалежності України, розпочавшись наприкінці XX століття, відкрив добу, що характеризується суттєвими перетвореннями в соціокультурному просторі, відмовою від звичних культурних, етичних, естетичних та інших стереотипів. Початок 1990-х став своєрідною «точкою біфуркації», позначивши критичний стан в політиці, ідеології, культурі з наступним переходом на інший рівень впорядкованості. У цей час новому

осмисленню піддається розуміння гендера, його не вродженої, а соціально набутої природи, стверджується право індивіда вільно обирати більш маскулінні чи фемінні прояви, позиціонуючи себе в залежності від фізіологічних, психологічних та ментальних особливостей, суспільних функцій, «рольових» задач та інших чинників. Ця ідея, в різних її модальностях, помітно надихає філософів, соціологів, культурологів, митців України та західного світу, тим самим органічно вписуючи нашу державу в контекст європейської культури. На жаль, розмитість критеріїв ґендера у перехідний період обумовлена відсутністю постклассичних концептуальних моделей гендерноозначеної суб'єктивності, підсилена загальносвітовою тенденцією до глобальних зрушень у дослідженнях фемінного та маскулінного, ускладнює системне вивчення сучасного мистецтва, перешкоджає розумінню своєрідності рівночасної української візуальної культури та її місця у європеїзованому світі. У такий доволі непростій теоретико-методологічній ситуації запровадження гендерного підходу до вивчення творів вітчизняної візуалістики, що були запущені в культурний обіг упродовж останніх 30 років, видається актуальним і принципово важливим не тільки з позицій мистецтвознавчо-культурологічної науки, але й внаслідок глибинного зв'язку зі змінами соціальних, гендерних норм у світі — як у сфері теоретичного осмислення, так і у вимірі практичних реалізацій. Виходячи з комплексного аналізу корпусу авторитетних теоретичних праць та значного обсягу фактологічних матеріалів — перформативних артпрактик, творів образотворчого мистецтва, фотографії, розглянувши синхронний кінематографічний ландшафт, у дослідженні показано, як у вітчизняних візуальних творах межі XX–XXI століть гендерне симптоматично зплітається з ідеологічним, політичним, національним. Саме в ці контексти суспільного буття вписано логіку трансформацій в художній інтерпретації фемінного та маскулінного, надано періодизацію цих перетворень, виявлено трансгресію деяких асоційованих з конкретним гендером архетипів, що дає підстави прогнозувати подальше звільнення від детермінації стереотипного мислення у вітчизняній науковій думці та мистецьких практиках, передбачити появу нових «гендерних композицій» у візуальних втіленнях чоловічого та жіночого, що з необхідністю сформуються внаслідок змін архітектоніки суспільства в оновлених історичних та політичних контекстах. На підставі запровадженого типологічного аналізу живописних, екранних, фотографічних творів виявлено, яким чином мистецьке осмислення динаміки взаємин між статями та всередині гендерних «ієрархій» використовується в якості своєрідної матриці при втягуванні гендерного дискурса у владні стосунки, іноді — з метою легітимізації насилля, іноді — задля виправдання соціальної нерівності. Показано, як конфліктні/неоднозначні репрезентації маскулінності й фемінності нав'язують аудиторії уявлення про «еталонні» та «девіантні» моделі проявів чоловічого і жіночого, а візуально-образна інтерпретація різноманітних «дисонансів» та «асиметрій» слугує джерелом емоційно забарвлених естетичних вражень, а також дієвим важелем/засобом підтримки й корегування політичних, соціальних, міжособових відносин у суспільстві. Артикульовано поступове виведення з «тіньової зони» таких гендерно забарвлених персонажів, як метросексуали, транссексуали, трансгендери, трансвестити та інші представники субкультурних, сексуальних «меншин», що свідчить про поширення віяній світової «гендерної революції» на теренах вітчизняної культури, про причетність науковців та митців України до неупередженості й толерантності, характерних для європоцентричного світу початку XXI століття.

2. The scientific problem of the presented dissertation is the study of the dynamics of changes in the representation of gender identity through the artistic interpretation of "masculine" and "feminine" in the visual arts of Ukraine after the acquisition of independence, that is, during the last three decades, taking into account the renewal of ethical-aesthetic, socio-cultural, political, economic strategies, against the background of technological innovations. The period of Independence of Ukraine, which began at the end of the 20th century, opened an era characterized by significant transformations in the socio- cultural space, a rejection of the usual cultural, ethical, aesthetic and other stereotypes. The beginning of the 1990s became a kind of "bifurcation point", marking a critical state in politics, ideology, and culture, followed by a transition to another level of orderliness. At this time, the understanding of gender, its not innate, but socially acquired nature, is subject to a new interpretation, the right of the individual to freely choose more masculine or feminine manifestations, positioning himself depending on physiological, psychological and mental characteristics, social functions, "role" tasks and others is asserted factors.

This idea, in its various modalities, visibly inspires philosophers, sociologists, cultural scientists, artists of Ukraine and the Western world, thereby organically fitting our state into the context of European culture. Unfortunately, the blurring of gender criteria in the transition period, due to the lack of post-classical conceptual models of gender-defined subjectivity, reinforced by the worldwide trend towards global shifts in the study of feminine and masculine, complicates the systematic study of modern art, hinders the understanding of the originality of contemporary Ukrainian visual culture and its place in the Europeanized world. In such a rather difficult theoreticalmethodological situation, the introduction of a gender approach to the study of works of domestic visual arts that have been launched into cultural circulation over the past thirty years appears to be relevant and fundamentally important not only from the standpoint of art history and cultural science, but also due to the deep connection with changes in social and gender norms in the world - both in the field of theoretical understanding and in terms of practical implementations. Based on a comprehensive analysis of the corpus of authoritative theoretical works and a significant amount of factual materials — performative art practices, works of fine art, photography, considering the synchronous cinematographic landscape, the study shows how in domestic visual works of the turn of the 20th21st centuries, gender is symptomatically intertwined with ideological, political, national. It is in these contexts of social life that the logic of transformations in the artistic interpretation of feminine and masculine is inscribed, the periodization of these transformations is given, the transgression of some archetypes associated with a specific gender is revealed, which gives grounds to predict further liberation from the determination of stereotypical thinking in domestic scientific thought and artistic practices, to predict the emergence new "gender compositions" in visual embodiments of male and female, which will necessarily be formed as a result of changes in the architecture of society in updated historical and political contexts. On the basis of the introduced typological analysis of paintings, screen, and photographic works, it was revealed how the artistic interpretation of the dynamics of relations between the sexes and within gender "hierarchies" is used as a kind of matrix when involving the gender discourse in power relations, sometimes for the purpose of legitimizing violence, sometimes for justification of social inequality. It is shown how conflicting/ambiguous representations of masculinity and femininity impose on the audience the idea of "standard" and "deviant" models of male and female manifestations, and the visual interpretation of various "dissonances" and "asymmetries" serves as a source of emotionally colored aesthetic impressions, and also an effective lever/means of supporting and correcting political, social, interpersonal relations in society. The gradual withdrawal from the "shadow zone" of such gender-colored characters as metrosexuals, transsexuals, transgenders, transvestites and other representatives of subcultural, sexual "minorities" is articulated, which indicates the spread of the global "gender revolution" in the field of domestic culture, the involvement of scientists and artists of Ukraine to the impartiality and tolerance characteristic of the Eurocentric world of the beginning of the 21st century.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- исту Мельник Т.В. Постать жінки у сучасному візуальному мистецтві України // Сучасне мистецтво. Збірник ІПСМ НАМ України, (категорія «Б») Київ, 2019. – С.145-148. DOI: http://sm.mari.kiev.ua/article/view/1
- 5932 Мельник Т.В. Проблематика жіночої образності в творчості Марії Куліковської // Актуальні питання гуманітарних наук; Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького

державного педагогічного університету імені Івана Франка, (категорія «Б») №34, Дорогобич, 2020. – С.18- 22. DOI: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/34_2020/part_3

- .pdf Мельник Т.В. Тілесність як чинник жіночої образності в культурі України періоду незалежності. // Науковий журнал «Художня культура» (категорія «Б») Київ, 2022. – С.96-101. DOI: http://hudkult.mari.kiev.ua/issue/view
- Мельник Т.В. Фемінний аспект процесу емансипації в соціокультурному просторі України періоду незалежності. // Науковий журнал «Вісник Маріупольського державного університету», (категорія «Б») Київ, 2022. – С.85- 88. URL: http://visnyk-culturology.mdu.in.ua/uk/vipusk_23.pdf

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0122U000123 0122U000127 0122U000122

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зубавіна Ірина Борисівна

2. Iryna Zubavina

Кваліфікація: д.мист., доц., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України

Код за ЄДРПОУ: 26167849

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, буд. 18-д, Київ, 01133, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія мистецтв України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чміль Ганна Павлівна

2. Hanna Chmil

Кваліфікація: д.філос.н., доц., 09.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, буд. 36, Київ, 01601, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Погребняк Галина Петрівна

2. Halyna Pohrebniak

Кваліфікація: к.мист., доц., 17.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чібалашвілі Асматі Олександрівна

2. Asmati Tchibalashvili

Кваліфікація: к. мист., н.с, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України

Код за ЄДРПОУ: 26167849

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, буд. 18-д, Київ, 01133, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія мистецтв України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Веселовська Ганна Іванівна

2. Hanna Veselovska

Кваліфікація: д.мист., професор, 17.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4898-5000

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України

Код за ЄДРПОУ: 26167849

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, буд. 18-д, Київ, 01133, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія мистецтв України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Безугла Руслана Іванівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Безугла Руслана Іванівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Гуріна Марія Володимирівна
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна